

N:o 171.

Af herrar **A. Hedin** och **David Bergström**, om formen för Riksdagens beslut angående Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om minderårigas och kvinnors användande till arbete i industriellt yrke.

När Kongl. Maj:t 1889 begärde Riksdagens »yttrande» öfver ett förslag till förordning om åtgärder till skyddande af arbetares lif och helsa i arbetet, väckte den tillkännagifna afsigten att lägga detta *nya* lagstiftningsområde under Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsmagt en förundran och ett missnöje, som yppades ej blott i pressen, utan ock då Riksdagen tillhörande idkare af industriella yrken, på inbjudan från lagutskottet, fingo tillfälle att inför utskottet yttra sig öfver förslaget. Lagutskottet, under herr Axel Bergströms ordförandeskap, ansåg också, utan någon meningskiljaktighet, »Riksdagen icke böra inskränka sig till att afgifva ett yttrande, utan för sin del i ämnet fatta beslut», och framlade i öfverensstämmelse med denna åsigt ett, från det framlagda förslaget till ekonomisk förordning i vissa delar afvikande, förslag till *Lag angående skydd mot yrkesfara*, som af Riksdagen antogs och af Kongl. Maj:t stadfästes den 10 maj 1889.

År 1890 framlade Kongl. Maj:t ett förslag till förordning om försäkring för olycksfall i arbetet, hvarom Kongl. Maj:t ville inhemta Riksdagens »yttrande», för att derefter »företaga den slutliga pröfningen af förslaget och om författnings utfärdande i ämnet besluta», hvilka ordalag äro lika lydande med den nyssnämnda propositionens af 12 januari 1889, hvilken af Riksdagen blifvit ogillad och ersatt

med ett förslag till *lag* om skydd mot yrkesfara. Mot anspråket att åter lägga ett nytt, mycket stort område af arbetarelagstiftningen under det Kongl. Maj:ts lagstiftningsenvælde, som enligt ordalagen i regeringsformens 89 § gäller »rikets allmänna hushållning» och »grunderna för allmänna inrättningar af alla slag», och mot den dermed sammanhängande uraktlåtenheten att icke inhemta högsta domstolens yttrande, protesterade en i Andra Kammaren väckt motion (n:o 227, sid. 1—3). Sedan kamrarne bifallit särskilda utskottets hemställan, att »Riksdagen måtte förklara, det Riksdagen finner sig icke kunna godkänna det nu af Kongl. Maj:t framlagda förslaget till förordning om försäkring för olycksfall i arbetet», framlades år 1891 en af högsta domstolens yttrande åtföljd ny proposition, hvarmedelst Kongl. Maj:t föreslog Riksdagen att *antaga* ett modifieradt förslag till *Lag* om försäkring för olycksfall i arbete. Kongl. Maj:t hade således frånträdt den meningen, att den tvungna olycksfallsförsäkringen kunde påbjudas af Kongl. Maj:t på den grund, att regeringsformen gör Kongl. Maj:t enväldig i fråga om lagar om »rikets allmänna hushållning» samt »grunderna för allmänna inrättningar», äfvensom hvad »rikets allmänna styrelse rör». Samtidigt framlades proposition med förslag till sjukkasselag, äfvenledes granskadt af högsta domstolen.

Att en lagstiftning — af i någon mån ingripande karakter — angående minderårigas och qvinnors användande till arbete i industrielt yrke ej faller under de anförda termerna i 89 §, såvida grundlagsbudet om grundlagens tillämpning efter ordaförståndet skall gälla, det är för en hvar uppenbart.

Emellertid har Kongl. Maj:t nu blott begärt Riksdagens »yttrande» öfver ett förslag till förordning i nyssnämnda ämne. Detta oväntade tillvägagående har i chefens för civildepartementet den kongl. propositionen bilagda anförande fått en icke mindre oväntad motivering. Der yttras nemligen:

»Det lagstiftningsområde, inom hvilket en författning om minderåriges användande i industrielt arbete faller — näringslagstiftningen — hör otvifvelaktigt till Konungens ekonomiska lagstiftning».

Så illa förhåller det sig lyckligtvis ej, att näringslagstiftningen i vårt land är hemfallen under Kongl. Maj:ts envælde. Stora och högst väsentliga delar af detta område ligga ju oomtvistadt under Riksdagens och Kongl. Maj:ts samfälda lagstiftningsmagt, såsom grufstadga, bränvinslagstiftning, sjölag, patentlag, banklagstiftning

o. s. v. Äfven om minderårigas och qvinnors användande uti industrielt arbete anses vara blott en »näringslagstiftnings»-fråga, så blifver den slutsatsen origtig, att den skulle höra under den ekonomiska lagstiftningen *derför*, att »näringslagstiftningen» — det vill här säga, denna lagstiftning i dess helhet — antages otvifvelaktigt höra till »Konungens ekonomiska lagstiftning», hvilket ju dess bättre ingalunda är förhållandet.

Att nu gällande förordning i ämnet blifvit af Kongl. Maj:t dekreterad i administrativ väg, bevisar ej heller någonting hvad principen angår, utan är blott ett bland otaliga exempel på den af 89:de § åt Kongl. Maj:t anförtrödda lagstiftningsmagtens tendens att utvidga sig öfver alla rimliga gränser. Och att nu gällande förordning tillkommit på nämnda sätt kan så mycket mindre anföras som skäl för lämpligheten af att i detta fall förblifva vid hittillsvarande lagstiftningsform, som denna förordning just är ett af de mest påfallande vittnesbörden derom, att Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftning i regeln utfaller sämre än den, som tillhör Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt.

Det s. k. ekonomiska lagstiftningsvälde, som regeringsformens 89 § i sällsynt olyckliga uttryck lagt i Kongl. Maj:ts hand, innebär en afvikelse från konstitutionella principer, som saknar hvarje motstycke i andra länder. På den grundlagsstiftande riksdagen för nittio år sedan förbisåg man ej, att 89:de § befäste en genom gränsernas obestämdhet farlig anomali, men man förlitade sig på att kommande riksdagar ej skulle underlåta att i detta som i andra fall — der de många stora uppgifter och vidtutseende svårigheter, som efter statshvälfningen främst togo representationens uppmärksamhet i anspråk, ej lemnade grundlagsstiftarne nödig tid för flere viktiga reformfrågor — så skyndsamt som möjligt fullfölja deras verk. Sålunda framhöll lagutskottet, i sitt utlåtande den 6 april 1810 »angående lagarnas urskiljande, förenkling och förbättring», vigten af att »de grunder utredas och noga bestämmas, hvarefter lagar och författningar må enligt regeringsformens 87 och 89 §§ bringas under tvenne åtskilda klasser». När efter representationsreformen fråga väcktes om begränsning af den kringsiggripande ekonomiska lagstiftningen (redan 1867 och derefter flere gånger — 1869, 1884, 1885, 1886, 1889), uppfans snart den invändningen mot

en grundlagsändring i detta syfte, att åtgärden numera skulle vara mindre behöflig af det skälet, att derförutan faktiskt »allt flere ämnen öfverflyttas från det ekonomiska området in på den allmänna lagens». Denna invändning, som konstitutionsutskottet anfört i sitt utlåtande n:o 13 år 1869, blef sedermera ett stående talesätt, ännu tjugu år derefter upprepadt till bemötande af en motion, som ådagalagt — hvilket utskottet ej kunde vederlägga — att denna invändning berodde på ett missförstånd af frågan, enär det verkliga förhållandet vore, att, »medan den ekonomiska lagstiftningen på vissa punkter begränsats, den åter utvidgats på andra, emedan den ekonomiska lagstiftningen dels slagit under sig *nya*, under vårt århundrades mera rörliga och mera mångfaldigt formade samhällslif uppkomna angelägenheter, som behöft genom lagbestämmelser ordnas, dels bibehållit under sin lydno sådana, som i vårt århundrade så vidgats och fått en sådan betydelse, att de ej kunna jämföras med hvad de i äldre tider voro».

Denna erinran om skilnaden mellan verksamheten i samhället vid den tidpunkt, då regeringsformen skrefs, och den utveckling, som sedan dess framkallat helt nya rättsförhållanden och intressen, hvilka behöfde inordnas under lagbestämda rättsregler, skall man ej fränkänna en oupphörligt växande betydelse med hänsyn till framtiden, äfven den närmaste, om man öfverväger, hvilken inflytelse den socialpolitiska lagstiftningen kommer att utöfva på civil-, kriminal- och skattelagstiftning. Om Kongl. Maj:t, under den vidtfamnande ekonomiska lagstiftningens hägn, redan utöfvar en betydlig beskattnings magt — om Kongl. Maj:t i kraft af de ytterst obestämda ordalagen i 89:de § anser sig utrustad med befogenhet att »göra ganska starka ej blott offentlig-rättsliga, utan ock privat-rättsliga inskränkningar i de enskildes rätt» — om man med största skäl såsom särskildt anmärkningsvärd betecknat »den omfattande rätt att gifva straffbestämmelser, som är lagd i Konungens hand» (G. Thulin: Om Konungens ekonomiska lagstiftning, sid. 203), hvilket oberäkneligt vidsträckt utrymme i alla dessa hänseenden skall ej den socialpolitiska lagstiftning, som är ett af vår tids största problem, komma att öppna för det ekonomiska lagstiftningsenväldet i regeringens hand, derest ej representationen — såsom år 1889 — fortfarande motsätter sig hvarje tendens att utvidga detta envælde öfver områden, hvarom grundlagsstiftarne för snart ett hundra år sedan ej hade någon aning, när de skrefvo 89:de §!

Det lär för öfrigt hvarken gerna kunna påstås, att det skall låta sig rätt väl förenas med enhet och konsekvens i grundsatser och effektivitet i dessas tillämpning, om Riksdagen med Kongl. Maj:t deltagar i en del, men Kongl. Maj:t allena eger beslutanderätt i andra delar af denna nya lagstiftning, ej heller förnekas, att lagstiftning om minderårigas och kvinnors användning uti industrielt arbete har den närmaste frändskap med den fråga om skyddsåtgärder, hvarom Riksdagen år 1889 vägrade att »inskränka sig till att afgifva ett *yttrande*», och i stället »för sin del fattade beslut».

På anförda grunder tillåta vi oss att föreslå,

att den författning, som Riksdagen med anledning af Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition och i ämnet väckta motioner kan komma att godkänna, måtte af Riksdagen för dess del antagas såsom Lag, beroende af Riksdagens och Kongl. Maj:ts samfälda lagstiftning.

Stockholm den 27 januari 1900.

A. Hedin.

David Bergström.

I motionens syfte instämma:

P. Pehrson.
Törneryd.

Aug. Henricson.

Hans Andersson.